



**SAHLGRENKA AKADEMIN**  
**INSTITUTIONEN FÖR VÅRDVETENSKAP OCH HÄLSA**

# Hinder och möjligheter för att delta i sprututbytesprogram

En litteraturöversikt

Elin Blomqvist

Moa Hansson

Uppsats/Examensarbete: 15 hp

Program och/eller kurs: Sjuksköterskeprogrammet, OM5250

Nivå: Grundnivå

Termin/år: VT/2022

Handledare: Hanna Gyllensten

Examinator: Lena Johansson

Institutionen för Vårdvetenskap och hälsa

## **Förord**

Vi vill tacka varandra för ett mycket bra, roligt och givande samarbete. Vi vill också tacka vår handledare för bra handledning under skrivandets gång. Vi hoppas att denna litteraturstudie kommer bidra till viktiga kunskaper för sjuksköterskeprofessionen.

Titel (svenska):	Hinder och möjligheter för att delta i sprututbytesprogram
Titel (engelska):	Barriers and opportunities to participate in a syringe exchange program
Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Sjuksköterskeprogrammet, OM5250
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt/2022
Författare:	Elin Blomqvist och Moa Hansson
Handledare:	Hanna Gyllensten
Examinator:	Lena Johansson

---

## Sammanfattning

**Bakgrund:** Intravenöst drogmissbruk förekommer hos ungefär 11 miljoner människor i världen. Substansmissbruk leder till negativa hälsoeffekter, både fysiska och psykiska. En av de hälsofrämjande och skadereducerande verksamheter som kan hjälpa personer som injicerar droger (PSID) är deltagande i sprututbytesprogram (SUP). Ett sprututbytesprogram är en lågtröskelverksamhet som förser PSID med sterila nålar i syfte att minska risken för blodburna infektionssjukdomar. Vidare erbjuds ett multiprofessionellt stöd där deltagaren får möjlighet till kontakt med sjuksköterska, läkare, barnmorska och kurator. **Syfte:** Syftet med denna litteraturstudie är att undersöka hinder och möjligheter för personer som injicerar droger att ingå i sprututbytesprogram. **Metod:** Litteraturstudie där sju kvalitativa samt tre kvantitativa artiklar inkluderades i det slutgiltiga resultatet. Databaserna som användes var CINAHL, PsycINFO, PubMed och Scopus. Sökorden som användes var i huvudsak Needle exchange programs, syringe exchange programs syringe service program och intravenous drug use, people who use drugs, people who inject. **Resultat:** Resultatet för denna litteraturstudie presenteras i två huvudteman; hinder till att besöka sprututbyte och möjligheter till att besöka ett sprututbytesprogram. Under huvudteman presenteras fyra delteman; *Rädslan för stigmatisering leder till ovilja att besöka SUP, Rädsla för upplevda konsekvenser som ett besök på SUP kunde resultera i, De skadereducerande och hälsofrämjande insatser som erbjuds på SUP och Bemötande av SUP personal.* Litteraturstudien visar att hinder för personer som injicerar droger att ingå i sprututbytesprogram inkluderar rädsla för stigmatisering och rädsla för att deltagandet i sig skulle ha negativa konsekvenser för individen. Möjligheter för deltagande låg i tillgången till sterila nålar, bemötande som personalen på SUP gav, samt tillgången till skadereducerande

och hälsofrämjande tjänster genom SUP. **Slutsats:** Litteraturstudien visar att personer som injicerar droger ser flera möjligheter samt hinder för deltagande i SUP. För att fortsätta främja hälsa i denna utsatta grupp kan sjuksköterskan arbeta mer personcentrerat där PSID ses som människor och inte som missbrukare.

**Nyckelord:** Sprututbytesprogram, personer som injicerar droger, personcentrerad vård, stigmatisering, bemötande.

# Innehållsförteckning

<b>Förord</b>	1
<b>Inledning</b>	5
<b>Bakgrund</b>	5
Substanssyndrom	5
Samsjuklighet	6
Stigmatisering	7
Sprututbytesprogram	8
Personcentrerad vård och sjuksköterskans roll	9
<b>Problemformulering</b>	10
<b>Syfte</b>	10
<b>Metod</b>	10
Datainsamling	10
Inklusion och exklusionskriterier	12
Urval	13
Kvalitetsgranskning	13
Dataanalys	13
Etiska aspekter	14
<b>Resultat</b>	14
Tabell 1	15
Tema 1 Hinder till att besöka ett sprututbytesprogram	15
Tema 2: Möjligheter till att besöka ett sprututbytesprogram	17
<b>Diskussion</b>	20
Metoddiskussion	20
Resultatdiskussion	22
<b>Slutsats</b>	24
<b>Referenser</b>	26
<b>Bilagor</b>	32
Bilaga 1. Söktabell	32
Bilaga 2. Artikelbilaga	35

## **Inledning**

Oavsett var i vården sjuksköterskan arbetar kommer man som sjuksköterska någon gång stöta på personer som har en ohälsosam relation eller ett beroende till substanser som alkohol eller droger. Som sjuksköterska är det viktigt att bemöta dessa personer lika öppet som vid bemötandet av andra patienter. Under våra verksamhetsförlagda utbildningar har vi märkt hur dessa patienter ofta blir avhumaniserade och man ser enbart missbruket och inte personen bakom substansmissbruket. I samhället finns redan en stor stigmatisering mot personer som är beroende av substanser, speciellt personer som injicerar droger venöst. Den stora stigmatiseringen i samhället speglas i sjuksköterskans bemötande av personer som injicerar droger. Sjuksköterskans bemötande av personer är avgörande för vårdrelationen och om en person upplevt ett negativt bemötande minskar chansen för att personen ska söka vård igen (Bartlett m.fl., 2013). Genom det nationella sprututbytesprogrammet (SUP) får personer som injicerar droger tillgång till sterilt material, men också tillgång till sjukvårdstjänster för att försöka förbättra sin livssituation och hälsa. Detta med tjänster som verkar både hälsofrämjande och skadereducerande (Folkhälsomyndighet, 2022b). Därför syftar denna litteraturstudie till att undersöka hinder och möjligheter för personer som injicerar droger (PSID) att delta i ett sprututbytesprogram.

## **Bakgrund**

### **Substanssyndrom**

World Health Organization (WHO, uå,b) uppskattar antalet personer som injicerar droger till cirka 11 miljoner globalt. Socialstyrelsen (2019b) genomförde en statlig översyn av missbruks och beroendevården i Sverige under 2009-2011, där det uppskattades att cirka 55 000 personer över 18 år i Sverige har ett substansmissbruk eller är beroende av narkotika. Varav omkring 8000 av dessa personer har ett intravenöst narkotikamissbruk (Socialstyrelsen, 2019b). Vidare rapporterar Folkhälsomyndigheten (2022b) att överdos var den vanligaste narkotikarelaterade dödsorsaken för både kvinnor och män under 2020. Där opioider rapporterades vara inblandade i cirka 8 procent av de dödsfallen där substansen kunnat identifieras (Folkhälsomyndigheterna, 2022b).

Medicinskt används idag ordet substanssyndrom vid benämning av beroendesjukdomar och termen missbruk anses inte längre vara en medicinsk diagnos. I Sverige används framförallt World Health Organizations diagnossystemet International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (ICD) vid diagnostisering inom hälso- och sjukvården. Ett annat diagnossystem som finns är Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder (DSM), vilket är ett diagnossystem som främst används inom forskning och psykiatrisk verksamhet. Den senaste versionen av DSM är DSM-5 och är från 2013 medan den nuvarande versionen av ICD är ICD-10 och är från 1990. Då termen missbruk inte längre anses som en medicinsk diagnos har DSM-5 istället fört samman termerna missbruk och beroende till substanssyndrom medan ICD-10 använder diagnosen substansberoende (Socialstyrelsen, 2019b).

Enligt Barlett m.fl. (2013) är substanssyndrom idag erkänt som en kronisk sjukdom med en stor återfallsrisk, även efter flera år av drogfrihet. Substanssyndrom är ett beroende av en substans som drivs av neurokemiska förändringar i hjärnan som sker vid exponering för en viss beroendeframkallande substans. Nivån av dopamin som finns att tillgå i hjärnan ökar vilket medför en känsla av eufori. Signalsubstanser såsom dopamin och serotonin påverkas vid exponering för beroendeframkallande substanser vilket bland annat påverkar kroppens belöningssystem och därmed uppstår ofta ett sug efter substansen vilket kan försvåra avhållsamhet från substansanvändande även om livet påverkats negativt. Beroende innebär en kontinuerlig användning av substanser som ger upphov till kognitiva begränsningar och fysiologiska symtom. Vid kontinuerligt användande av en viss substans ökar kroppens tolerans, vilket innebär att en högre dos av substansen behövs för att personen ska uppnå samma effekt som personen upplevde första gången substansen används (Bartlett m.fl., 2013).

## **Samsjuklighet**

Med samsjuklighet avses att en person uppfyller diagnostiska kriterier för flera sjukdomar (Socialstyrelsen, 2019a) ofta ett diagnostiserat missbruk eller beroende och en annan psykiatrisk sjukdom (Socialstyrelsen, 2019b). Personer med beroendeproblematik har en förhöjd risk för olika former av psykisk ohälsa precis som personer med psykisk ohälsa har en ökad risk för beroende. Då personer med samsjuklighet är i behov av vård för sina olika

tillstånd så krävs en god samverkan mellan beroendevård och psykiatrisk vård. Fungerar inte samverkan riskerar personen med samsjuklighet att inte få den vård eller stöd personen är i behov av och därmed hamnar mellan stolarna (Socialstyrelsen 2019a).

Personer som injicerar droger löper en betydligt högre risk att drabbas av HIV (Humant immunbristvirus) eller HCV (Hepatit C Virus) än övriga befolkningen (Abdul-Quader m.fl., 2013). Var åttonde person som injicerar droger lever med HIV (WHO, uå.-a). Risken att få Hepatit C inom två år från injektionsdebut vid delade injektionsverktyg är upp till 50 procent. Antalet personer som blivit smittade med Hepatit C har minskat de senaste åren vilket kan förklaras att färre personer fått Hepatit C genom orena injektionsverktyg (Folkhälsomyndigheten, 2022a). Folkhälsomyndigheten (2022a) har understrukt att sprututbyte är ett hälsofrämjande och förebyggande arbete inom ramen för allas rätt till hälsa. Studier från flera olika länder visar att implementering av sprututbytesprogram minskar prevalensen av HIV och HCV (Abdul-Quader m.fl., 2013).

## **Stigmatisering**

Stigmatisering är enligt World Health Organization en stor orsak till diskriminering och utanförskap, det i sin tur kan påverka personens självkänsla, relationer och begränsar tillgången till arbete och bostad (WHO, uå.-b). Stigmatisering innebär att en grupp människor i samhället anses frångå samhällets norm och som andra i samhället har en negativ uppfattning om. Där de diskrimineras och bemöts sämre i vardagen av andra människor som anses tillhöra normen. Stigmatisering beskrivs bero på bristande kunskaper och fördomar som leder till en negativ attityd där den avvikande gruppen betraktas som mindre värda. Som följd av samhällets stigmatisering av en grupp i befolkningen kan självstigma uppstå, där de stigmatiserade personerna börjar tro på samhällets tankar om en och därmed får sämre tilltro till sina egna förmågor och sig själv (Folkhälsomyndigheten, uå). I en studie från 2017 framkom det att en stor del av samhället ser personer med drogproblematik som farliga och oförutsägbara jämfört med andra personer med psykisk ohälsa. Studien visade även att stor del av allmänheten anser att personer med drogproblematik har sig själva att skylla för den situation de befinner sig i då dem själva skapat sitt tillstånd av beroende (Yang m.fl., 2017). En konsekvens av stigmatisering beskrivs vara att personer med psykisk ohälsa och



drogproblematik undviker att söka sjukvård. En del av de som har sökt hjälp tackar efter en tid nej till fortsatt behandling relaterat till negativ upplevelse av behandlingen där de kan känna en misstro till vårdpersonalen då dem kan uppleva att personalen ej respekterar dem (Wiklund Gustin, 2019).

## **Sprututbytesprogram**

Sprututbytesprogram innebär organiserade tjänster där byte av sterila injektionsnålar och sprutor sker med syfte att begränsa spridning av infektionssjukdomar och förhindra spridningen av blodburna infektionssjukdomar (Uchtenhagen, 2010). Patienterna som ingår i ett sprututbytesprogram erbjuds sterila injektionsnålar, sprutor samt andra verktyg. Utöver det erbjuder verksamheterna provtagning av HIV, Hepatit B och Hepatit C samt vaccination (IVO, 2019). På SUP i Västra Götalandsregionen arbetar sjuksköterskor, undersköterskor, barnmorskor, kuratorer och läkare (Västra Götalandsregionen, 2021). Verksamheterna är så kallade lågtröskelmottagningar där det primära målet är att minska överförbarheten av smittsamma infektionssjukdomar och syftar till att fungera som en ingång till vården för en annars utsatt grupp i samhället. Verksamheten kan hjälpa till med rådgivning, etablering av kontakt med den övriga hälso- och sjukvården samt motivera till frivillig hjälp och behandling för att bryta sitt substansmissbruk och beroende (Socialstyrelsen, 2022). Vidare ges även information kring smittrisker och risker med narkotikamissbruk. Patienterna får erbjudanden om samtalskontakt, avgiftning, vård, behandling, eftervård och stöd. På sprututbytesmottagningar finns också tillgång till barnmorska för rådgivning kring preventivmedel och erbjudande till graviditetstest (IVO, 2019). Alla personer över 18 år, som kan uppvisa stickmärken och testar sig regelbundet för HIV och HCV får delta i sprututbytesprogram (Västra Götalandsregionen, 2021). I Sverige är regionen huvudman och 2021 bedrev 17 regioner sprututbytesmottagningar (Folkhälsomyndigheten, 2022). Uchtenhagen (2010) beskriver att kritiker till sprututbytesprogram hävdar att utdelning av rena injektionsnålar underlättar tillgång till droger samt ökar användningen av droger, men studier visar att det inte stämmer. Kidorf m.fl studie från 2013 undersökte sambandet mellan sprututbytesprogram och användning av droger, studien kom fram till att deltagande i SUP minskade användandet av heroin. Detta då SUP motiverade deltagarna till behandling och andra rehabiliteringsaktiviteter.

## **Personcentrerad vård och sjuksköterskans roll**

En av sjuksköterskans kärnkompetenser är personcentrerad vård (Svensk sjuksköterskeförening, 2017b). Personcentrerad vård innebär att utgångspunkten för vården är den enskilda individens behov och förutsättningar och utifrån det stödjande personen att bibehålla hälsa och förebygga ohälsa (Sävenstedt, 2019). Vidare bygger det på ett partnerskap mellan patienter och personalen som arbetar inom hälso- och sjukvård (Feldthusen m.fl., 2022). Den personcentrerade vården ska syfta till att främja den enskilde personens självbestämmande och ge möjlighet till självbestämmande (Carlström, 2019). Att arbeta personcentrerat innebär att erkänna människors egna förmågor, styrkor och potential för att hantera och förbättra sin egen hälsa (Coulter & Oldham, 2016). Samt att se att varje människa är unik och dess upplevelse av sjukdom och symtom skiljer sig åt från varandra. Vidare är det av vikt att personen blir hörd och lyssnad på och att personen får ta del av val och beslut kring sin vård. Att arbeta personcentrerat medför att ge bästa möjliga förutsättningar för personen i fråga att kunna fatta evidensbaserade val i relation till sin hälsa. Forskning visar att en personcentrerad vård både höjer kvaliteten av vården och minskar kostnader (Feldthusen m.fl., 2022).

Vidare ingår det i sjuksköterskans kompetensbeskrivning att sjuksköterskan ska ha kunskap kring betydande egenskaper som ålder, kön, socioekonomisk bakgrund och kultur för att möjliggöra jämlik vård och hälsa. Sjuksköterskans arbete ska präglas av etiskt förhållningssätt där sjuksköterskan ska ha respekt för mänskliga rättigheter och ta hänsyn till människors olika värderingar, trosuppfattningar och respekt för individens självbestämmande, integritet och värdighet (Svensk sjuksköterskeförening, 2017b). Enligt Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) kap 3 paragraf 1 § är målet med hälso och sjukvården en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkning, vilket ytterligare visar på vikten för sjuksköterskan att behandla alla patienter oavsett bakgrund med samma respekt och värdighet (Svensk sjuksköterskeförening, 2017b).

## **Problemformulering**

I samhället finns stigmatisering gentemot personer som använder droger, inte minst personer som injicerar droger. Stigmatiseringen av PSID antyder på sämre bemötande av personer med beroendeproblematik inom sjukvården och att de inte får den vård de behöver. PSID kan delvis stå utanför samhället och forskning visar att många känner ovilja att söka Hälso- och Sjukvård på grund av rädslan för stigmatisering. Detta är problematiskt då denna grupp ofta lider av hälsoproblem och samsjuklighet. Därför är det viktigt gynna deltagandet i SUP som i sin tur kan främja hälsa och relationen mellan PSID och hälso och sjukvården. Sådan kunskap är viktig för alla sjuksköterskor vid bemötande av denna patientgrupp för att bedriva en personcentrerad vård.

## **Syfte**

Syftet med denna litteraturstudie är att undersöka hinder och möjligheter för personer som injicerar droger att ingå i sprututbytesprogram.

## **Metod**

Metoden som valdes för att besvara syftet var en litteraturöversikt och genomfördes i enlighet med Fribergs (2017) bok. Litteraturöversikt beskrivs som en metod som används för att skapa en översikt över den befintliga forskningen som finns inom ett avgränsat område, för att därefter summera dessa för att skapa en egen uppfattning kring det specifika området (Friberg, 2017a). Enligt Friberg (2017a) är utgångspunkten för en litteraturöversikt att lära sig söka, välja och analysera vetenskapligt publicerade artiklar i relation till ett väl formulerat syfte. Vidare ska även tillvägagångssätt och resultat kritiskt diskuteras.

## **Datainsamling**

Litteratursökningen gjordes i olika faser där en inledande litteratursökning gjordes innan syftet och problemformulering hade fastställts. Detta innebar en möjlighet att få reda på vad som fanns publicerat inom det valda området, vilket gjordes för att bättre förstå

problemområdet och för att sedan kunna avgränsa sökningen (Friberg, 2017b). Genom att göra en inledande sökning tydliggjordes det befintliga kunskapsluckor inom området och därmed kunde en problemformulering och ett syfte tydligt formuleras (Friberg, 2017b). Därefter kunde den egentliga sökningen påbörjas.

För att identifiera och formulera sökord för att få så relevanta sökningar som möjligt användes en PICO. Syftet bröts ner enligt PICO- modellen vilket hjälper till att tydliggöra problemformuleringen och identifiera relevanta sökord (Friberg, 2017b). Enligt Friberg (2017b) och SBU (2017) står P för population och beskriver vilken population som är intressant att studera. Populationen i denna litteraturstudie är vuxna personer över 18 år med ett intravenöst drogmissbruk. I:et står för intervention och beskriver den intervention eller metod som litteraturstudien ska utvärdera. Interventionen i denna litteraturstudie är deltagande i ett sprututbytesprogram. C står för kontroll och beskriver den jämförelsemetod studien innefattar. Det kan exempelvis innefatta en annan metod, ingen intervention eller placebo. Denna litteraturstudie innefattar inget C/kontroll. O står för outcome/effektmått. Det kan vara effekt i form av livskvalitet, sjuklighet, erfarenheter, behandling, bieffekter och så vidare. I denna litteraturstudie innefattar O erfarenheter i form av hinder och möjligheter av att ingå i SUP.

(P) Population.	(I) Intervention.	(C)Kontroll	(O) Outcome/effektmått
Personer med intravenöst drogmissbruk	Deltagande i sprututbytesprogram	Ej relevant	Hinder. Möjligheter

För att finna relevant litteratur användes databaserna CINAHL , PubMed, Scopus och PsycINFO. CINAHL består av flertalet artiklar inom omvårdnadsvetenskap. PubMed innehåller främst medicin men även en del omvårdnadsrelaterade artiklar (Östlundh, 2017). PsycINFO innehåller litteratur från flera olika professioner, däribland omvårdnad, relaterade till psykologi. Scopus är en tvärvetenskaplig databas och innehåller bland annat vetenskaplig, medicinsk, samhällsvetenskaplig och tekniskt litteratur, den valdes för att försöka öka antalet relevanta artiklar (Göteborgs Universitetsbibliotek, uå). PubMed och CINAHL har ämnesordsregister i sina databaser vilket innebär att förslag på andra användbara ord kan ges till ett ämnesord som kan ge relevanta sökningar. I CINAHL söktes ämnesorden i Cinahl

Headings och i PubMed söktes ämnesorden med Svensk Mesh (Karlsson, 2017). Sökorden som användes främst var “*needle exchange programs*”, “*syringe exchange programs*”, “*syringe service program*” och “*intravenous drug use*”, “*people who use drugs*”, “*people who inject*”. För att kombinera sökord och få fram ett bra litteraturval så sattes sökord och synonymer samman med hjälp av boolesk söklogik, där sökoperatorerna AND och OR användes (Östlundh, 2017). AND användes för att koppla ihop två söktermer (X AND X). OR användes för att få träffar av flera olika böjningar eller synonymer på ord (X OR X). Vid sökning av artiklarna så hittades ett flertal av samma artiklar i de olika databaserna.

## **Inklusion och exklusionskriterier**

Inklusionskriterierna vid artikelsökning var att artiklarna skulle publicerats mellan år 2011-2022 detta då SBU (2017) menar att äldre studier ofta håller en sämre kvalitet eftersom riktlinjer om hur forskning ska genomföras utvecklas kontinuerligt. Vidare skulle artiklarna vara skrivna på engelska. Artiklarna skulle vara peer reviewed samt originalstudier. Peer reviewed innebär att artiklarna har granskats av andra forskare före publicering och är ett sätt att säkerställa en viss kvalitet på forskningen (Karlsson, 2017). För att sortera bort artiklar i sökningen som inte passade inklusionskriterierna användes databasernas avgränsningsfunktioner (Östlundh, 2017). Artiklar som höll låg vetenskaplig kvalitet, samt artiklar som fokuserade på hälsoekonomiska delar av ett sprututbytesprogram och artiklar äldre än 2011 exkluderades. Enligt Feldthusen m.fl. (2022) är de länder som implementerat personcentrerad vård i sitt hälso och sjukvårdssystem främst länder från Nordamerika och Europa samt Nya Zeeland och Australien, därför inkluderades artiklar från dessa delar av världen. Ett ytterligare inklusionskriterie var att enbart välja ut studier som är godkända av etisk kommitté eller har blivit etiskt granskade. Deltagarna i samtliga studier har givit sitt tillstånd till att delta.

## **Urval**

Efter att sökningarna genomförts lästes samtliga titlar igenom detta då Östlundh (2017) beskriver att titlarna är till stor nytta vid ett första urval då de ger läsaren en uppfattning om vad som verkar intressant. De artiklar vars titel inte bedömdes som relevant för att kunna svara på studiens syfte valdes bort. Därefter lästes abstraktet på de artiklar som bedömts relevanta i det första urvalet. Genom att läsa abstract fås ett helikopterperspektiv av studien och då framkommer studiens karaktär (Friberg, 2017a). De artiklar vars abstrakt bedömts vara av relevans för studiens syfte, lästes i sin helhet. Därefter valdes de artiklar som upplevdes mest relevanta för att besvara syftet ut. Detta resulterade i tio vetenskapliga artiklar som utgör denna litteraturstudies resultat.

## **Kvalitetsgranskning**

För att bedöma kvaliteten på artiklarna granskades de valda artiklarna utefter Fribergs (2017) kvalitetsgranskning för kvalitativa respektive kvantitativa studier. Genom att kvalitetsgranska artiklarna kan ställning tas till om artiklarnas kvalitet anses tillräckligt god, genom att ha tagit ställning till om studiens teoretiska utgångspunkter och hur de har kommit fram till sitt resultat (Friberg 2017b). Granskning gjordes av samtliga artiklar som inkluderats i resultatet och genomfördes gemensamt för att tillsammans kunna reflektera och komma fram till artiklarnas styrkor och svagheter. Två kvalitetsgranskningar gjordes vid två olika tillfällen. Artiklarna som valdes kategoriseras i medel till hög kvalitet.

## **Dataanalys**

Dataanalys genomfördes i enlighet med Fribergs tre steg för en analys vid en litteraturöversikt (Friberg 2017a). Artiklarna lästes på nytt för att få ett bättre helhetsperspektiv av artiklarna. Enligt Friberg (2017a) kan studierna sammanfattas för att vara till stöd vid analysarbetet. Respektive artikel sammanfattades individuellt och därefter jämfördes anteckningarna för att upptäcka likheter och skillnader i respektive sammanfattning samt likheter och skillnader i respektive artikel (Friberg, 2017a). Artiklarnas likheter och skillnader kategoriseras i teman. Även kvantitativa resultat

kategoriseras in i dessa teman, och eventuell statistik som var relevant för frågeställningen redovisas deskriptivt inom respektive tema.

## Etiska aspekter

Att värna om människors integritet, egna självbestämmande och människors egna värde är viktigt inom forskningsetiken. De etiska aspekterna ska genomsyra allt som görs i studien. Etiska överväganden är av stor vikt enligt Kjellström (2017) och ska göras kontinuerligt innan och under det vetenskapliga arbetet. Forskningsetiken styrs bland annat av lagen om etikprövning av forskning som avser människor, vilket syftar till att forskning som görs med respekt för att människovärdet accepteras. Vidare tar *lag om etikprövning av forskning som avser människor* upp (SFS 2003:460) vikten av respekt för personlig integritet, grundläggande frihet, hälsa och mänskliga rättigheter. I en litteraturstudie kan även etiska frågor uppstå då de som utför studien kan ha en bristande förståelse för engelska och metodologiska kunskaper, därav kan missförstånd uppstå med risk för feltolkning av resultatet eller nedsättande beskrivning av gruppen som studeras (Kjellström, 2017). För att undvika feltolkningar läste och sammanfattades artiklarna var för sig, för att sedan jämföra sammanställningarna och på så sätt upptäcka om feltolkningar kan ha uppstått.

## Resultat

Tio artiklar inkluderades i det slutgiltiga resultatet, varav sju artiklar var kvalitativa och tre artiklar var kvantitativa. Studierna genomfördes i 4 olika länder. 4 artiklar från Sverige, 3 artiklar från USA, 1 artikel från Kanada och 2 artiklar från Australien. Resultatet redovisas i två huvudteman, Tema 1: *Hinder till att ingå i ett sprututbytesprogram* och Tema 2: *Möjligheter till att ingå i ett sprututbytesprogram*. Samt 4 delteman; *Rädslan för stigmatisering leder till ovilja att besöka SUP; Rädsla för upplevda konsekvenser som ett besök på SUP kunde resultera i; De skadereducerande och hälsofrämjande insatser som erbjuds på SUP; Bemötande av SUP personal.*

Artiklarna som ingår i resultatet redovisas i tabell 1.

**Tabell 1**

Huvudtema	Tema 1			Tema 2		
		Deltema 1a	Deltema 1b		Deltema 2a	Deltema 2b
Allen m.fl. (2019)	X	X	X	X	X	X
Blomé m.fl. (2021)				X	X	
Holeksa. (2022)	X	X	X	X	X	
Ibragimov m.fl. (2021)	X	X	X	X	X	
Kåberg m.fl. (2020).				X	X	
MacNeil & Pauly (2011)	X	X		X	X	X
Muncan m.fl (2020)	X	X		X	X	X
Treloar m.fl. (2016)	X	X	X	X		X
Värmå m.fl. (2020)	X	X	X	X	X	X
Wilson m.fl. (2014)	X	X		X	X	

## Tema 1 Hinder till att besöka ett sprututbytesprogram

### Deltema 1a: Rädslan för stigmatisering leder till ovilja att besöka SUP

Studierna presenterade flertalet hinder till varför PSID tvekade till att besöka SUP, där den främsta anledningen var rädsla för stigmatisering (Allen m.fl., 2019; Ibragimov m.fl., 2021;



Muncan m.fl., 2020; Värmå m.fl., 2020). I forskningen framkommer att majoriteten av deltagarna upplevt ett negativt bemötande av sjukvården innan de kom till SUP, där de bemöts med diskriminering, stigmatisering, misstro och en brist på respekt från sjukvårdspersonal (MacNeil & Pauly, 2011; Muncan m.fl., 2020.; Treloar m.fl., 2016; Värmå m.fl., 2020). Innan droganvändandet uppdagades kunde sjukvårdspersonal bemöta personerna respektfullt och med värde men så fort droganvändandet blev känt uppgavs bemötandet ändras drastiskt och deltagarna upplevde stigmatisering och att dem inte längre sågs som riktiga patienter utan dem sågs istället som smittsamma och smutsiga (Muncan m.fl., 2020; Treloar m.fl., 2016). Den tidigare negativa erfarenheter av vården uppgavs som anledning att deltagarna varit skeptiska till att först besöka och delta i SUP (Ibragimov m.fl., 2021; Värmå m.fl., 2020). Upplevd stigma från vanliga sjukvårdssystemet var en utbredd orsak till att personer som injicerar droger avbröt pågående behandling eller på annat sätt bröt kontakten med vårdgivare. Stigmatiseringen ledde även till att deltagarna endast sökte sjukvård för akuta åtgärder (Muncan m.fl., 2020). Vidare uppgav många deltagare en rädsla för att bli stämplade som missbrukare, ett diskriminerande och stigmatiserande bemötande och att bristande förtroende för sjukvården gjorde att personerna undvek att söka vård eller ville ha så lite kontakt med sjukvården som möjligt i sin region (Allen m.fl., 2019; Holeksa, 2022; Ibragimov m.fl., 2021; Muncan m.fl., 2020). Wilson m.fl., (2014) fann att personer som injicerar droger rapporterade mer stigmatisering och diskriminering från allmän vårdpersonal jämfört med SUP-personal.

### **Deltema 1b: Rädsla för de upplevda konsekvenser som ett besök på SUP kunde resultera i**

Flera av personerna som deltog i studierna beskrev rädslor över de upplevda konsekvenserna som ett besök på SUP kunde innebära. Den främsta farhågan som personerna beskrev var att personal på SUP skulle göra en orosanmälan vilket skulle leda till att deltagarna förlorade vårdnaden över sina barn (Ibragimov m.fl., 2021; Treloar m.fl., 2016; Värmå m.fl., 2020). Vidare var PSID även oroliga över att bli sedda på SUP av anhöriga och bekanta, något som i så fall kunde avslöja deras drogmissbruk (Ibragimov m.fl., 2021). Dessutom beskrevs rädslan över att besök på SUP skulle leda till rättsliga konsekvenser. Detta då vissa deltagare var oroliga att personal på SUP skulle anmäla deltagare till polisen då de missbrukar droger (Ibragimov m.fl., 2021; Treloar m.fl., 2016; Värmå m.fl., 2020) eller att ett besök hos SUP skulle kunna innebära bevisning att de använde eller bar på illegala droger (Ibragimov m.fl., 2021). Vidare beskrev deltagarna att de skämdes mycket över sitt drogmissbruk och att deras

egen självbild förvärrats av tanken på att gå på SUP (Ibragimov m.fl., 2021; Värmå m.fl., 2020).

Kvinnliga deltagare beskrev ytterligare hinder för att besöka SUP i form av rädslor för att bli hotade eller trakasserade av manliga deltagare på SUP. Obehag i väntrummet så som drogförsäljning och trånga utrymmen verkade också avskräckande. Kvinnliga deltagare adresserade att svartsjuka från deras partners var en barriär till att delta i programmet, vilket resulterade i ett beroende av sin partner att förse dem med sterila nålar (Värmå m.fl., 2020). Kvinnliga deltagare, framför allt mödrar upplevde större rädsla för stigmatisering vid ett besök på SUP. Det då det finns en förväntan på kvinnor att ta hand om barn och droganvändning anses inte förenligt med moderskap och därmed upplevdes mödrar mer sårbara för stigma (Ibragimov m.fl., 2021).

Personerna som besökte SUP adresserade också den oro som uppstod vid HIV och HCV testning, då de upplevde rädsla över att få ett positivt HIV eller HCV svar tillbaka och vilka konsekvenser detta skulle få för individen (Värmå m.fl., 2020). De praktiska hinderna innefattande dels det geografiska avståndet från PSIDs hemstad till SUP (Allen m.fl., 2019; Holeksa, 2022; Värmå m.fl., 2020). I en svensk studie från 2022 uppgav majoriteten av deltagarna att de någon gång rest till en annan region i Sverige för att samla in sterila nålar (Holeksa, 2022). Det geografiska avståndet till SUP innebar många gånger ett riskfyllt injektionsbeteende där deltagarna istället för att tillhandahålla sterila nålar återanvände sina gamla nålar, delade med bekanta eller köpte nålar på gatan där steriliteten inte kunde garanteras (Allen m.fl., 2019; Holeksa, 2022; Ibragimov m.fl., 2021).

## **Tema 2: Möjligheter till att besöka ett sprututbytesprogram**

### **Deltema 2a: De skadereducerande och hälsofrämjande insatser som erbjuds på SUP**

Personer med ett intravenöst drogmissbruk beskrev att det var möjligheten att tillhandahålla sterila nålar som var den främsta anledningen till ett första besök vid ett sprututbytesprogram (Ibragimov m.fl., 2021; Värmå m.fl., 2020). Rena injektionsverktyg var en av de viktigaste faktorerna för att minska riskfyllt injektionsbeteende och därmed minska risken för injektionsrelaterade skador (Holeksa, 2022; Ibragimov m.fl., 2021; Kåberg m.fl., 2020; MacNeil & Pauly, 2011; Muncan m.fl., 2020.; Värmå m.fl., 2020). Deltagarna uppgav att de

tack vare SUP upplevde en minskad rädsla och risk för att insjukna i HIV eller HCV (Allen m.fl., 2019; MacNeil & Pauly, 2011; Värmå m.fl., 2020).

I de områden där PSID inte hade tillgång till sprututbyte, antingen på grund av avstånd till SUP eller på grund av nedläggning av SUP, var risktagandet kring injicering betydligt högre (Allen m.fl., 2019; Holeksa, 2022; Ibragimov m.fl., 2021; MacNeil & Pauly, 2011).

Deltagarna beskrev att återanvändning av egna nålar blev högre men också att gatuhandel av nålar ökade. Att använda sina egna nålar flertalet gånger ökade risken för infektionsrelaterade hudinfektioner (Ibragimov m.fl., 2021; MacNeil & Pauly, 2011;). Det då nålarna blev slöa vilket resulterade i skadade och ärrade vener och hud, något som orsakade smärta och obehag (Ibragimov m.fl., 2021). Den ökade gatuhandel resulterade i en ökad rädsla för PSID att smittas av blodburna infektioner. PSID kunde inte vara säker på att de nålar de köpte på gatan var sterila eller hur många som använt sprutorna innan. Förutom att köpa nålar på gatan kunde PSID låna av varandra, beställa från internet, stjäla nålar från någon annan person eller använda nålar de hittat på gatan (Allen m.fl., 2019; Holeksa, 2022). Vid undersökande av sambandet mellan deltagande i SUP och injektionsbeteende fann man att deltagare i ett sprututbytesprogram minskade sitt injektionsrelaterade riskbeteende signifikant efter att ha ingått SUP. Både delning av sprutor (p-värde < 0,0001) och delad utrustning (<0.0001) (Kåberg m.fl., 2020). Skillnader märktes redan efter 6 månader (Kåberg m.fl., 2020). De deltagare som upplevde SUP personal som diskriminerande och dömande hade en ökad risk för riskfyllda injektioner jämfört med de som enbart upplevde diskriminering från vanlig sjukvårdspersonal. Delning av nålar med andra personer eller återanvändning av egna nålar var starkt relaterad till stigmatisering och diskriminering från SUP personal (Wilson m.fl., 2012).

Många deltagare i programmet beskrev att de tjänster som fanns tillgängliga utöver tillgång till rena nålar och sprutor var betydelsefullt för att delta i ett sprututbytesprogram. Tjänsterna som erbjöds var bland annat vaccinationer, läkemedelsupphämtning såsom exempelvis Naloxon, samt få kontakt med läkare. Men också att få hjälp med omläggning av sår och bölder av sjuksköterska, något som till stor del uppkommer som en konsekvens av det intravenösa drogmissbruket (Allen m.fl., 2019; Blomé m.fl., 2021; MacNeil & Pauly, 2011; Muncan m.fl., 2020; Värmå m.fl., 2020). Kvinnliga deltagare beskrev att kvinnovården som erbjöds på SUPs som att exempelvis träffa barnmorska eller gynekolog, var extra betydelsefull då det var deras enda chans till kontakt med kvinnovården (Värmå m.fl., 2020).

Ytterligare fick deltagarna påminnelse av SUP personalen om möten utanför SUP som exempelvis möten med socialtjänst eller andra behandlingar (MacNeil & Pauly, 2011; Värmå m.fl., 2020). Vidare erbjöds deltagarna även mat, en plats att värma sig och chans att använda datorn, vilket ökade känslan av trygghet (MacNeil & Pauly, 2011; Muncan m.fl., 2020).

På SUP testades deltagarna regelbundet för infektionssjukdomar, främst HCV och HIV. Vilket bidrog till en ökad chans att upptäcka sjukdom och sätta in behandling i tidigt skede (Allen m.fl., 2019; MacNeil & Pauly, 2011; Muncan m.fl., 2020; Värmå m.fl., 2020). Det fanns också möjlighet för deltagarna att testa sig för sexuellt överförbara infektionssjukdomar. De fick också information och utbildning kring sjukdomarna (MacNeil & Pauly, 2011). En svensk studie från 2021 visade att effektiviteten och genomförbarheten för Hepatit C behandling genom sprututbytesprogram för personer med aktivt intravenöst drogmissbruk var god. 94 procent av patienterna avslutade behandlingen och 96 procent av dessa blev av med sin HCV infektion. Studien hänvisade till tidigare forskning som visade att HCV behandlingen hos PSID populationen generellt var låg (Blomé m.fl., 2021).

## **Deltema 2b: Bemötande av SUP personal**

Vårdrelationen och vårdmötet beskrivs vara av stor vikt för att personer som injicerar droger ska fortsätta komma till SUP. Framför allt var avsaknad av stigmatisering från vårdpersonalen en av de viktigaste faktorerna för att känna sig trygg på SUP. Många av personerna som deltog i SUP beskrev omtänksamhet, uppmuntrande och respektfullt bemötande som nyckelegenskaper för ett bra bemötande från sjuksköterskor och annan vårdpersonal på SUP (Allen m.fl., 2019; MacNeil & Pauly, 2011; Muncan m.fl., 2020.; Värmå m.fl., 2020). Att vara en trygg plats fri från stigmatisering där deltagarna behandlades med respekt och inte döms för sitt droganvändande uppgavs som en nyckel till att utveckla en relation enligt samtliga vårdpersonal (MacNeil & Pauly, 2011;). Liknande beskrev sjuksköterskor och annan vårdpersonal på SUP vikten av ett fördomsfritt och icke dömande bemötande som grundläggande för att skapa en relation med de personer som injicerar droger (MacNeil & Pauly, 2011; Treloar m.fl., 2016). Majoriteten av deltagarna uppgav att de bemöts med respekt, uppmuntrades och inte dömdes för deras droganvändning av personalen på SUP (Allen m.fl., 2019; MacNeil & Pauly, 2011; Treloar m.fl., 2016; Värmå m.fl., 2020). Vidare uppgavs att personalen på SUP verkade för deltagarnas bästa (Treloar m.fl., 2016). Att de kan lita på personalen på SUP och känner att de kan prata med dem utan att bli dömda (Allen m.fl., 2019; Treloar m.fl., 2016) Att inte utveckla en förtroendefull relation med PSID

genom bra bemötande innebar risk att gå miste om personen, då de enbart kommer för att hämta sterilt injektionsmaterial och inte för att få tillgång eller hjälp med andra sjukvårdstjänster (Treloar m.fl., 2016). Vidare framkommer det i Allen m.fl. (2019) att det efter nedläggning av regionens SUP fanns en privat SUP kvar i det område deltagarna levde i. Men att personalen där inte upplevdes som accepterande, de var otrevliga och de få deltagarna som besökte återvände aldrig. Deltagarna uppgav att personalen där fick dem att känna sig som en dålig person. Något som stod i stor kontrast till hur det hade varit på regionens SUP där personalen varit icke dömande och icke stigmatiserade (Allen m.fl., 2019).

## **Diskussion**

### **Metoddiskussion**

Syftet med studien var att utforska de hinder och möjligheter som finns för personer som injicerar drogers deltagande i sprututbytesprogram. För att besvara syftet valdes en litteraturöversikt som studiedesign. Metoden ansågs lämplig då en litteraturöversikt innebär att det nuvarande kunskapsläget kring ett visst område utforskas och kunskapsluckor identifieras (Segesten, 2017). Den valda metoden ansågs därmed möjliggöra en kartläggning av det befintliga kunskapsläget av det valda området. En annan metod som kunde ha tillämpats för denna studie var en intervjustudie, men med tanke på tidsramen för genomförandet av studien ansågs inte intervjustudie aktuellt och en litteraturstudie ansågs vara bäst lämpad för att besvara syftet. Vidare kan en intervjustudie vara lämplig att utföra om studien skulle göras om eller vid framtida forskning för att på en djupare nivå kartlägga och få en mer aktuell bild av hur PSID upplever hinder och möjligheter att delta i sprututbyte. Det ursprungliga syftet var att undersöka PSID erfarenheter av att ingå i SUP. Syftet justerades något för att tydliggöra hinder och möjligheter av att ingå i SUP. Detta kan ha påverkat litteratursökningen negativt och resulterat i att sökningen blev onödigt bred. En kompletterande sökning gjordes efter justerat syfte och då hittades ingen ny relevant litteratur.

### **Sökningen**

Denna litteraturstudie inkluderar både kvalitativa och kvantitativa artiklar. De kvalitativa artiklarna bidrog till en ökad förståelse för deltagarnas känslor och upplevelser av att ingå i

SUP. De kvantitativa artiklarna bidrog till information kring mer konkreta möjligheter av att ingå sprututbytesprogram. Trots det uppkom svårigheter att hitta relevanta artiklar som besvarade litteraturstudiens syfte. Det då sökningen antingen blev för snäv eller för bred när ord som drug use, drug addiction, substance abuse användes respektive togs bort ur sökningen. Vid artikelsökningarna hittades flera artiklar som till en början ansågs relevanta men som vid närmare granskning inte besvarade syftet för litteraturstudien men som berörde ämnet. Därav inkluderades enbart 10 vetenskapliga artiklar i resultatet. För att få fram fler relevanta artiklar hade tidsspannet kunnat ökas till 20 år, men enligt SBU (2017) håller äldre studier oftare en lägre kvalitet då riktlinjer för hur forskning ska genomföras ändras. Därför inkluderades inte artiklar äldre än 11 år.

### **Analys och Kvalitetsgranskning av artiklar:**

För att kvalitetsgranska artiklarna användes Fribergs (2017) granskningsmall, där alla artiklar kvalitetsgranskades två gånger vilket enligt Billhult (2017) ökar reliabiliteten. Samtliga artiklar som inkluderas i resultatet är etiskt godkända samt innehar godkännande från samtliga deltagare i respektive studie. Vid analys av valda artiklar så lästes, granskades och sammanfattades artiklarna till en början av vardera skribent, något som ökar chansen att inget väsentligt missas i artiklarna och att samtliga artiklar förstås av båda skribenterna. Detta i enlighet med Friberg (2017a) och ökar denna litteraturstudiens trovärdighet.

### **Studiernas ursprung:**

I denna litteraturstudie inkluderades studier från fyra olika länder; Sverige, USA, Australien och Kanada. Att 3 av studierna som inkluderades var från USA kan kopplas till den pågående opioidkris som sker i USA (Volkow & Blanco, 2021). Något som kan tänkas leda till ett ökat behov av forskning inom ämnet samt ökat behov av hälsofrämjande och skadereducerande tjänster för PSID. I Feldthusen m.fl. (2022) översiktsartikel framkommer det att de länder som valt att implementera personcentrerad vård i deras hälso- och sjukvårdssystem främst är länder i Nordamerika, Europa, Nya Zeeland och Australien. Därav valdes artiklar från dessa länder till litteraturstudien. Sjukvårdssystemen från olika länderna skiljer sig något åt, vilket är något som kan påverka resultatets överförbarhet till svenska förhållanden. Det då sprututbytesprogrammen kan vara olika strukturerade och ge olika möjligheter till vård. Men att studier från Sverige visar på likartade resultat som de övriga inkluderade studierna tyder på att flera av dessa hinder och möjligheter är likartade mellan de studerade länderna, och att övriga resultat i stort kan förväntas vara överförbara till den svenska vården. Studier som har

genomförts i andra europeiska länder har ett stort fokus på de hälsoekonomiska bitarna av ett sprututbyte och ansågs därmed inte besvara syftet på litteraturstudien och inkluderades därför inte.

## Resultatdiskussion

Resultatet i denna litteraturstudie visade på två huvudteman och fyra delteman som besvarar studiens syfte där tema 1; *Hinder till att besöka SUP* presenterades i två delteman; *Rädslan för stigmatisering leder till ovilja att besöka SUP* och *Rädsla för de upplevda konsekvenser som ett besök på SUP kunde resultera i*. Tema 2; *Möjligheter till att besöka SUP* presenterades i två delteman; *De skadereducerande och hälsofrämjande insatser som erbjuds på SUP* och *bemötande av SUP personal*. Det huvudsakliga hindret för att ingå i ett SUP var rädslan för stigmatisering. Ytterligare hinder var det geografiska avstånd till SUP och rädslan för rättsliga och personliga konsekvenser. De främsta faktorerna för att ingå i ett SUP var de flertalet hälsofrämjande och skadereducerande tjänsterna som fanns att tillgå, såsom vård från läkare och sjuksköterskor, testning och vaccinationer för smittsamma sjukdomar av olika slag. Vidare visar resultatet på att deltagarna upplever att de bemöts med respekt och blev sedda på ett humant sätt, vilket var en viktig faktor för att bygga en förtroendefull vårdrelationen mellan patient och sjuksköterska. I Allen m.fl. (2019) uppgav deltagarna i studien att inte samtliga SUP erbjöd en accepterande och trevlig miljö, detta är något som står i kontrast till fynden i de övriga inkluderade artiklarna. Ytterligare visade resultatet i litteraturstudien på att ett deltagande i SUP framförallt innebar möjlighet till att inneha sterilt material vilket bidrog till minskat riskbeteende i relation till injektioner och därmed mindre skador relaterade till injicering av droger.

I deltema 2a framkom det att den främsta möjligheten för att ingå i SUP är tillgång till sterilt injektionsmaterial, detta är något som överensstämmer med Ostrander m.fl. (2022). I deltema 1b framkom det att kvinnor upplever fler svårigheter att delta i SUP än vad män gör, detta grundas i olika orsaker såsom svartsjuka från partners och rädsla för andra SUP deltagare. Det är i linje med Zahnow m.fl. (2018) som i en kvantitativ studie presenterade att kvinnor hade svårare att få tillgång till steril utrustning än män, samt var mer benägna att dela injektionsutrustning än vad män var. Dessa resultat visar på att SUP måste bli en plats som arbetar kontinuerligt med att jämna ut könsskillnader för att stärka kvinnor som injicerar

drogers hälsa och välmående. I deltema 1a framkom att flera personer med beroendesjukdom upplevde sjukvårdspersonal som dömande och stigmatiserande. Därför blir det viktigt att i samtliga steg i vården arbeta med att främja en god relation mellan sjuksköterska och patient vilket är i linje med sjuksköterskans personcentrerade arbete. Detta stöds av McNeil och Smalls (2014) metaanalys där det framkom att PSID beskriver SUP som en plats fri från dömande attityd, stigmatisering och diskriminering. Vidare adresserar även Ostrander m.fl. (2022) SUPs viktiga betydelse, då det är en plats fri från stigmatisering, där personalen bemöter deltagarna med respekt och vänlighet.

I resultatet framkommer att PSID upplever sig stigmatiserade och diskriminerade när de tidigare sökt sjukvård och att det var en stor orsak till att många tvekar till att besöka och medverka i SUP. Vilket även Bartlett m.fl (2013) påvisar och menar på att om en person har tidigare negativa upplevelser från vården så leder det ofta till ett undvikande att söka vård i framtiden. Sjuksköterskan är ofta den första personen som patienter möter i vårdkedjan och har därmed en central roll i bemötandet av patienter. Det innebär att sjuksköterskan har ett stort ansvar att se hela individen och bemöta patienten med respekt. ICN:s (International council of Nurses) etiska kod för sjuksköterskor tar bland annat upp att sjuksköterskan har ett ansvar att initiera och främja insatser som tillgodoser alla personers, såväl som sårbara befolkningsgruppers hälsa och sociala behov (Svensk sjuksköterskeförening, 2017a). Att implementera personcentrerat förhållningssätt i arbete med personer med substansproblematik innebär att sjuksköterskan kan se till personens behov och resurser och skapa upplevelse av trygghet och tillit, vilket överensstämmer med Svensk sjuksköterskeförening (2016) där partnerskap mellan sjuksköterska och patient ska bygga på en ömsesidig öppenhet där patientens behov värdesätts och en trygg vårdrelation kan växa. Om sjuksköterskan avfärdar patienten och inte behandlar patienten med respekt, värdighet eller lyssnar på patienten på grund av substansproblematiken finns ingen möjlighet att upprätthålla en vårdrelation. Det innebär i sin tur att sjuksköterskan inte får tillräckligt med kunskap om patienten, dennes behov eller resurser och en korrekt bedömning av patienten kan inte genomföras och därmed kan inte patientens hälsa främjas vilket inte går i linje med svensk sjuksköterskeförenings värdegrund för omvårdnad eller ICN:s etiska kod.

Mahmoud m.fl. studie från (2021) syftar till att kartlägga sjuksköterskors erfarenheter med att vårda patienter med drogmissbruk, i studien framkommer det att sjuksköterskor som upplevde patienterna som farliga hade större ovilja att vårda och bemöta patienterna väl.



Även sjuksköterskor som höll patienterna ansvariga för sitt drogmissbruk var mindre villiga att ge god vård. Arbetlivserfarenhet samt utbildning i substansmissbruk var förknippat med högre motivationsnivåer att ge vård till patienter med substansmissbruk (Mahmoud m.fl., 2021). Därför är det viktigt att implementerar utbildningar för sjuksköterskor i både den somatiska och psykiatriska vården kring substansmissbruk för att relationen mellan sjuksköterska och patient ska bli så bra som möjligt och främja det personcentrerade arbetssättet.

### **Implikationer för praxis:**

Denna litteraturstudie bidrar med sammanställda kunskaper kring hinder och möjligheter för PSID att ingå i ett sprututbytesprogram. Denna kunskap är viktig för sjuksköterskor då vi i vårt arbete, både i den psykiatriska vården men också i den somatiska vården kommer möta människor med beroendeproblematik. Att få en ökad medvetenhet kring de utmaningar som personer med beroendeproblematik möter och deras känslor och erfarenheter kring vården är värdefullt för att sjuksköterskan ska kunna ge bra personcentrerad vård och främja en positiv vårdrelation mellan sjuksköterska och patient.

### **Fortsatt forskning.**

Resultatet i denna litteraturstudie fokuserar främst på de kortsiktiga effekterna som SUP har för påverkan på PSID liv. I denna litteraturstudie identifieras få studier om hur de långsiktiga effekterna av att delta i SUP yttrar sig, vilket därför är en potentiell framtida forskning. Ytterligare en intressant forskningsfråga är huruvida SUP kan ha en positiv inverkan på rehabilitering och tillfrisknande från substansmissbruk eftersom SUP upplevs vara en trygg och säker vårdkontakt som fyller en viktig del i personer som injicerar drogers liv.

## **Slutsats**

Denna litteraturstudie visar att personer som injicerar droger ser flera möjligheter samt hinder för deltagande i SUP. Där personcentrerat bemötande ansågs som en möjlighet för fortsatt deltagande i SUP eftersom PSID sågs som individer och inte som missbrukare. Ett icke personcentrerat bemötande innebar istället ett hinder för vidare deltagande i SUP och mer riskfyllt injektionsbeteende. Sjuksköterskans möte med PSID bör därmed utgöras av lyhördhet och empati för att stärka personens tilltro till sig själv men också sjukvården. Resultatet ger en insikt i vad sjuksköterskan bör veta vid bemötande av personer med

substansberoende men presenterar också flera skadereducerande och hälsofrämjande åtgärder som görs på ett SUP.

## Referenser

Abdul-Quader, A. S., Feelemyer, J., Modi, S., Stein, E. S., Briceno, A., Semaan, S., Horvath, T., Kennedy, G. E., & Des Jarlais, D. C. (2013). Effectiveness of structural-level needle/syringe programs to reduce HCV and HIV infection among people who inject drugs: a systematic review. *AIDS and behavior*, *17*(9), 2878–2892. <https://doi.org/10.1007/s10461-013-0593-y>

Allen, S. T., Grieb, S. M., O'Rourke, A., Yoder, R., Planchet, E., White, R. H., & Sherman, S. G. (2019). Understanding the public health consequences of suspending a rural syringe services program: a qualitative study of the experiences of people who inject drugs. *Harm reduction journal*, *16*(1), 33. <https://doi.org/10.1186/s12954-019-0305-7>

Bartlett, R., Brown, L., Shattell, M., Wright, T., & Lewallen, L. (2013). Harm reduction: compassionate care of persons with addictions. *Medsurg nursing : official journal of the Academy of Medical-Surgical Nurses*, *22*(6), 349–358.

Billhult, A (2017). Mätinstrument och diagnostiska tester. Henricson, M (Red). *Vetenskaplig teori och metod. Från idé till examination inom omvårdnad.* (s.133-140). Lund: Studentlitteratur.

Blomé, M. A., Bråbäck, M., Alsterberg, S., & Jerkeman, A. (2021). Hepatitis C treatment at a Swedish needle exchange program, a successful model of care - the ACTIONNE study. *The International journal on drug policy*, *96*, 103407. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2021.103407>

Carlström, E. (2019) Ledarskap och organisering av omvårdnadsarbete. I A Ehrenberg, L. Wallin (Red.), *Omvårdnadens grunder: Ansvar och utveckling* (s.205-227). Lund studentlitteratur

Coulter, A., & Oldham, J. (2016). Person-centred care: what is it and how do we get there?. *Future hospital journal*, *3*(2), 114–116. <https://doi.org/10.7861/futurehosp.3-2-114>

Feldthusen, C., Forsgren, E., Wallström, S., Andersson, V., Löfqvist, N., Sawatzky, R., Öhlén, J., & J Ung, E. (2022). Centredness in health care: A systematic overview of reviews. *Health expectations : an international journal of public participation in health care and health policy*, 10.1111/hex.13461. Advance online publication.

<https://doi.org/10.1111/hex.13461>

Folkhälsomyndigheten (2022a). *Personer som injicerar droger*. Folkhälsomyndigheten. Hämtad 2022-02-28 från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/sexuell-halsa-hivprevention/hiv-och-sti/nationell-strategi-mot-hivaidsoch-vissa-andra-smittsamma-sjukdomar/preventionsgrupper/personer-som-injicerar-droger/>

Folkhälsomyndigheten (2022b) *Den svenska narkotikasituationen 2021*. Hämtad från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/d/den-svenska-narkotikasituationen-2021/?pub=107044>

Folkhälsomyndigheten (uå). *Stigmatisering kopplad till psykisk ohälsa*. Hämtad från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/6191b7bece1e4e25b69cc291cfedbf2/stigmatisering-kopplad-psykisk-ohalsa.pdf>

Friberg, F (2017a). Att göra en litteraturoversikt. Friberg, F. (Red). *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (s.141-151). Lund: Studentlitteratur

Friberg, F (2017b). Tankeprocessen under examensarbetet. Friberg, F. (Red) *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (s.37-48). Lund: Studentlitteratur

Göteborgs Universitetsbibliotek (uå). PsyHINFO. Göteborgs Universitetsbibliotek. Hämtad 2022-03-15 från: <https://www.ub.gu.se/sv/databaser/psycinfo>

Holeksa J. (2022). Dealing with low access to harm reduction: a qualitative study of the strategies and risk environments of people who use drugs in a small Swedish city. *Harm reduction journal*, 19(1), 23. <https://doi.org/10.1186/s12954-022-00602-y>

Ibragimov, U., Cooper, K. E., Batty, E., Ballard, A. M., Fadanelli, M., Gross, S. B., Klein, E. M., Lockard, S., Young, A. M., & Cooper, H. (2021). Factors that influence enrollment in

syringe services programs in rural areas: a qualitative study among program clients in Appalachian Kentucky. *Harm reduction journal*, 18(1), 68. <https://doi.org/10.1186/s12954-021-00518-z>

IVO (2019). *Verksamhet för sprututbyte*. Inspektionen för vård och omsorg. Hämtad 22-02-25: <https://www.ivo.se/tillstand/halso--och-sjukvardstillstand/verksamhet-for-sprututbyte/>

Karlsson, E-K. (2017). Informationssökning. Henricson, M (Red). *Vetenskaplig teori och metod. Från idé till examination inom omvårdnad*. (s.81-96). Lund: Studentlitteratur.

Kidorf, M., King, V. L., Peirce, J., Kolodner, K., & Brooner, R. K. (2013). An observation of lower rates of drug use over time in community syringe exchangers. *The American journal on addictions*, 22(3), 271–276. <https://doi.org/10.1111/j.1521-0391.2012.12002.x>

Kjellström (2017). Forskningsetik. Henricsson, M (Red). *Vetenskaplig teori och metod. Från idé till examination inom omvårdnad* (s.57-77). Lund: Studentlitteratur.

Kåberg, M., Karlsson, N., Discacciati, A., Widgren, K., Weiland, O., Ekström, A. M., & Hammarberg, A. (2020). Significant decrease in injection risk behaviours among participants in a needle exchange programme. *Infectious diseases (London, England)*, 52(5), 336–346. <https://doi.org/10.1080/23744235.2020.1727002>

MacNeil, J., & Pauly, B. (2011). Needle exchange as a safe haven in an unsafe world. *Drug and alcohol review*, 30(1), 26–32. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3362.2010.00188.x>

Mahmoud, K. F., Finnell, D. S., Sereika, S. M., Lindsay, D., Schmitt, K., Cipkala-Gaffin, J., Puskar, K. R., & Mitchell, A. M. (2021). Personal and professional attitudes associated with nurses' motivation to work with patients with opioid use and opioid use-related problems. *Substance abuse*, 42(4), 780–787. <https://doi.org/10.1080/08897077.2020.1856287>

Muncan, B., Walters, S. M., Ezell, J., & Ompad, D. C. (2020). "They look at us like junkies": influences of drug use stigma on the healthcare engagement of people who inject drugs in New York City. *Harm reduction journal*, 17(1), 53. <https://doi.org/10.1186/s12954-020-00399-8>

Ostrander, N., & Carlberg-Racich, S. (2022). "I feel safe here": Participants identify key components of syringe access programs. *Journal of prevention & intervention in the community*, 50(1), 89–103. <https://doi.org/10.1080/10852352.2021.1915733>

SBU. (2017). Strukturera och avgränsa översikts frågor. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. *Utvärdering av metoder i hälso- och sjukvården – en handbok*. [https://www.sbu.se/globalassets/ebm/metodbok/sbushandbok\\_kapitel03.pdf](https://www.sbu.se/globalassets/ebm/metodbok/sbushandbok_kapitel03.pdf)

Segesten, K. (2017). Att välja ämne och modell för sitt examensarbete. Friberg, F (red). *Dags för uppsats, vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (s.105-108). Lund: Studentlitteratur.

SFS 2003:460 *Lag om etikprovning av forskning som avser människor*  
[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som\\_sfs-2003-460](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460)

SFS 2017:30 *Hälso- och sjukvårdslagen* [https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag\\_sfs-2017-30](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag_sfs-2017-30)

Socialstyrelsen (2019)a. *Kartläggning av samsjuklighet i form av psykisk ohälsa och beroendeproblematik*. Socialstyrelsen. Hämtad från:  
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-11-6481.pdf>

Socialstyrelsen (2019)b. *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2019-1-16.pdf>.

Socialstyrelsen (2022). *Sprututbytesverksamhet*. Hämtad 2022-03-01 från:  
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/missbruk-och-beroende/sprututbytesverksamhet/>

Svensk Sjuksköterskeförening (2017a). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. Hämtad från: <https://www.swenurse.se/download/18.9f73344170c0030623146a/1584003553081/icns%20etiska%20kod%20f%C3%B6r%20sjuksk%C3%B6terskor%202017.pdf>

Svensk Sjuksköterskeförening (2017b). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. <https://www.swenurse.se/download/18.9f73344170c003062317be/1584025404390/kompetensbeskrivning%20legitimerad%20sjuksk%C3%B6terska%202017.pdf>

Svensk sjuksköterskeförening (2016) *Värdegrund för omvårdnad*. <https://www.swenurse.se/download/18.9f73344170c003062314be/1584005152878/v%C3%A4rdegrund%20f%C3%B6r%20omv%C3%A5rdnad%20reviderad%202016.pdf>

Sävenstedt, S (2019). E-hälsa som stöd i omvårdnadsarbetet. I A Ehrenberg, L. Wallin (Red.), *Omvårdnadens grunder: Ansvar och utveckling* (s.379-398). Lund studentlitteratur

Treloar, C., Rance, J., Yates, K., & Mao, L. (2016). Trust and people who inject drugs: The perspectives of clients and staff of Needle Syringe Programs. *The International journal on drug policy*, 27, 138–145. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2015.08.018>

Uchtenhagen A. A. (2010). Ethical perspectives in caring for people living with addictions: The European experience. *International review of psychiatry* (Abingdon, England), 22(3), 274–280. <https://doi.org/10.3109/09540261.2010.482097>

Volkow, N. D., & Blanco, C. (2021). The changing opioid crisis: development, challenges and opportunities. *Molecular psychiatry*, 26(1), 218–233. <https://doi.org/10.1038/s41380-020-0661-4>

Värmå Falk, M., Strömdahl, S., Ekström, A. M., Kåberg, M., Karlsson, N., Dahlborn, H., & Hammarberg, A. (2020). A qualitative study of facilitators and barriers to participate in a needle exchange program for women who inject drugs. *Harm reduction journal*, 17(1), 84. <https://doi.org/10.1186/s12954-020-00425-9>

Västra Götalandsregionen. (2021). *Sprututbytesmottagning*. Sahlgrenska universitetssjukhuset. Hämtad 22-03-30 från: <https://www.sahlgrenska.se/omraden/omrade-2/infektion/enheter/sprututbytesmottagning/>

WHOa (uå). *People who inject drugs*. World Health Organization. Hämtad 2022-03-01 från: <https://www.who.int/teams/global-hiv-hepatitis-and-stis-programmes/populations/people-who-inject-drugs>

WHOb (uå). *Stigma and discrimination*. World Health Organization. Hämtad 2022-03-09 från: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/mental-health/priority-areas/stigma-and-discrimination>

Wilson, H., Brener, L., Mao, L., & Treloar, C. (2014). Perceived discrimination and injecting risk among people who inject drugs attending Needle and Syringe Programmes in Sydney, Australia. *Drug and alcohol dependence*, 144, 274–278.

<https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2014.08.018>

Wiklund Gustin, L. (2019). Omvårdnad vid riskbruk, missbruk och beroende. Skärsäter, I & Wiklund Gustin, L (Red.), *Omvårdnad vid psykisk ohälsa - på grundnivå* (s.281-305). Lund studentlitteratur

Yang, L. H. , Wong, L. Y. , Grivel, M. M. & Hasin, D. S. (2017). Stigma and substance use disorders. *Current Opinion in Psychiatry*, 30 (5), 378-388.

doi:10.1097/YCO.0000000000000351.

Zahnow, R., Winstock, A. R., Maier, L. J., Levy, J., & Ferris, J. (2018). Injecting drug use: Gendered risk. *The International journal on drug policy*, 56, 81–91.

<https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2018.03.018>

Östlundh, L (2017). Informationssökning. Friberg, F (Red.), *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (s.59-82). Lund: Studentlitteratur



# Bilagor

## Bilaga 1. Söktabell

### *Söktabell PubMed*

Datum	Sökord	Begränsningar (Limits)	Antal träffar	Relevanta abstract	Granskade artiklar	Valda artiklar
03-03-2022 PubMed	((needle exchange programs OR syringe exchange programs OR syringe service programs) AND (intravenous drug use OR people who use drugs OR people who inject)) AND (drug related harm OR safe injection)	2011-2022 Engelska (Samtliga artiklar är redan peer reviewed)	265	33	13	Ibragimov m.fl. (2021) Kåberg m.fl. (2020) MacNeil & Pauly (2011) Muncan m.fl. (2020) Treloar m.fl. (2016) Värmå Falk m.fl. (2020)

### *Söktabell Cinahl*

Datum	Sökord	Begränsningar (Limits)	Antal träffar	Relevanta abstract	Granskade artiklar	Valda artiklar
03-03-2022 Cinahl	needle exchange programs OR syringe exchange programs OR syringe service programs AND people who inject drugs OR intravenous drug use OR	peer reviewed 2011-2012	30	6	3	Blomé m.fl. (2021) Treloar m.fl. (2016)

	substance use AND models of care					
--	--	--	--	--	--	--

*Söktabell PsycINFO*

Datum	Sökord	Begränsningar (Limits)	Antal träffar	Relevanta abstract	Granskade artiklar	Valda artiklar
04-03-2022	Needle exchange programs OR syringe exchange programs OR syringe service program AND patients experiences OR perceptions OR attitudes OR views OR feelings AND drug use OR substance abuse OR intravenous abuse	peer reviewed 2011-2022  -	147	14	8	Muncan m.fl. (2020)  Treloar m.fl. (2016)  Värmå Falk m.fl. (2020)  Wilson m.fl. (2014)

*Söktabell Scopus*

Datum	Sökord	Begränsningar (Limits)	Antal träffar	Relevanta abstract	Granskade artiklar	Valda artiklar
07-03-2022	“Needle exchange programs” OR “syringe exchange programs” OR “syringe service program” AND “Intravenous drug use” OR	2011-2022	261	15	6	Holeksa (2022)  Muncan m.fl. (2020)  Allen m.fl. (2019)

	“people who use drugs” OR “people who inject” AND “harm reduction”					
--	---	--	--	--	--	--

\*Vid sökning av artiklarna så hittades ett flertal av samma artiklar i de olika databaserna, därav ser det ut som fler artiklar än tio har valts ut i söktabellen.

## Bilaga 2. Artikelbilaga

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Urval	Resultat	Kvalite enligt Friberg (2017)
Allen m.fl. 2019 USA	Understanding the public health consequences of suspending a rural syringe services program: a qualitative study of the experiences of people who inject drugs	Undersöka konsekvenserna på folkhälsan av att stänga ner SUP.	Kvalitativ studie.  Djupintervjuer med semi strukturerat format.  Analys: Iterativ, konstant jämförande metod	27 deltagare med ett intravenöst drogberoende. 21 av deltagarna hade varit inskrivna på SUP.	SUP hade erbjudit flera olika skadereducerande tjänster. Deltagarna uppskattade personalen på det nu stängda SUPet. Upplövde ökade hälsorisker i och med nedstängningen av SUP.	Hög
Blomé m.fl. 2021 Sverige	Hepatitis C treatment at a Swedish needle exchange program, a successful model of care – the ACTIONNE study	Undersöka om SUP kan fungera som en värdefull plattform för behandling och uppföljning av Hepatit C.	Kvantitativ studie.  Utvärderingen inkluderade laboratorium mätningar, HCV-RNA och frågeformulär för livskvalitet.  Analys: Clopper-Pearson-metoden.	50 deltagare med ett intravenöst drogberoende samt pågående HCV infektion.	94% procent av de inkluderade patienterna avslutade sin behandling, och av dessa botades 96% från HCV infektionen. SUP kan fungera väl som en plattform för behandling och uppföljning av Hepatit C.	Hög

<p>Holeksa 2022 Sverige</p>	<p>Dealing with low access to harm reduction: a qualitative study of the strategies and risk environments of people who use drugs in a small Swedish city.</p>	<p>Undersöka livssituationen, riskexponering och riskhantering för personer med intravenöst missbruk som bor i områden med låg tillgång SUP eller Housing First.</p>	<p>Kvalitativ studie. Semistrukturerade intervjuer.  Analys: Tematisk analys</p>	<p>11 deltagare totalt. 10 av deltagarna hade ett aktivt intravenöst drogmissbruk. 1 deltagare hade en historia av intravenöst drogmissbruk.</p>	<p>Deltagarna mötte flera svårigheter i sin vardag när tillgången till skadederecuderade tjänster saknades. Löste tillgången på nålar genom osäkra metoder såsom återanvändning, stölder eller smuggling.</p>	<p>Medel</p>
-------------------------------------	--	--	--	--	---	--------------

Kåberg m.fl. 2020 Sverige	Significant decrease in injection risk behaviours among participants in a needle exchange programme	Undersöka riskbeteenden vid injektion hos patienter som var registrerade på SUP.	Kvantitativ Studie.  Prospektiv öppen kohortstudie.  Analys: Statistisk analys	2860 stycken deltagare med intravenöst drogmissbruk.	Minskat riskbeteen vid injektion hos de personer som deltog i SUP.	Hög
MacNeil och Pauly 2011 Kanada	Needle exchange as a safe haven in an unsafe world	Undersöka och beskriva vikten av SUP och dess betydelse för personen som deltar.	Kvalitativ studie.  Semistrukturerade intervjuer.  Analys: Kvalitativ deskriptiv analys	33 deltagare med intravenöst drogmissbruk.	Deltagarna beskrev vikten av att ha tillgång till flera skadereducerande tjänster. Vidare var mötet med SUPs personal värdefullt och det var en säker plats för deltagarna att komma till.	Medel
Muncan m.fl. 2020 USA	They look at us like junkies?: influences of drug use stigma on the healthcare engagement of people who inject drugs in New York City	Syftar till att undersöka PSID upplevelse av stigmatisering i sjukvården och dess påverkan på individen och dess hälsa.	Kvalitativ studie.  Semistrukturerade intervjuer.  Analys: Grounded theory.	32 deltagare med intravenöst drogmissbruk.	Majoriteten av deltagarna hade upplevt stigmatisering i sjukvården något som lett till en rädsla över att söka vård. Däremot verkar SUP som en plats att få högkvalitativ medicinsk vård utan att uppleva stigmatisering.	Hög

Treloar m.fl. 2016 Australien	Trust and people who inject drugs: The perspectives of clients and staff of Needle Syringe Programs	Syftade till att undersöka erfarenheter kring förtroende mellan deltagarna på SUP och personal på SUP.	Kvalitativ studie.  Djupintervjuer.  Analys: Genomförd med en blandning av induktiva och deduktiva processer	43 deltagare. 31 personer med intravenöst drogmissbruk samt 12 personer som arbetar på SUP.	Deltagarna på SUP hade stort förtroende för SUPs personal, framförallt i jämförelse mot den övriga hälso och sjukvården. Förtroendet var något som hela tiden behövde arbetas med.	Medel till Hög
Värmå Falk m.fl. 2020 Sverige	A quality study of facilitators and barriers to participate in a needle exchange program for women who inject drug	Undersöka vad som underlättar kvinnors deltagande i SUP. Vilka hinder det finns för att besöka SUP. Och hur SUP kan bli bättre så att fler kvinnor deltar.	Kvalitativ studie.  Djupintervjuer.  Analys: Latent innehållsanalys.	20 deltagare med intravenöst drogmissbruk.	Tillgången till steril utrustning var den största anledningen att delta SUP. Värdefullt med tillgång till en rad olika skadereducerande och hälsofrämjande tjänster. Även personalens bra bemötande bidrog till deltagande.	Hög
Wilson m.fl. 2014 Australien	Perceived discrimination and injecting risk among people who inject drugs attending Needle and Syringe Programmes in Sydney, Australia	Undersöka huruvida upplevd diskriminering från SUP personal relaterar med risktagande vid injicering av droger.	Kvantitativ studie. Fem identiska frågor besvarades  Analys: Multivariat logistisk regression	236 deltagare med intravenöst drogmissbruk.	Upplevd diskriminering och stigmatisering från SUP personal har negativ inverkan på PSID risktagande vid injicering. Diskriminering från allmän vårdpersonal var inte relaterade till ökad injektionsrisk.	Hög

